

Södertörns högskola, Interkulturell Lärarutbildning mot förskola,
erfarenhetsbaserad

Utbildningsvetenskap C, Självständigt arbete 15 hp, Vårtermin VT-15
2015

Surfplatta i förskolan

– en fenomenologisk studie utifrån intervjuer
med åtta förskolepedagoger

Av: Ludmila Dolzenko

Handledare: Anna Lindqvist Bergander

Tablet in preschool

- a phenomenological study based on interviews with eight preschool educators

The purpose of the study is to highlight educators' preferences and attitudes towards tablet in preschool by describing the use of this digital tool in the preschool educational activities. The use of tablet in preschool is in the study looked upon as a phenomenon. The description of the phenomenon is built on the analysis and interpretation of educators' statements about it. The research questions focus on the following aspects: educators' attitudes towards the tablet and its use in pre-school educational activities, the tablet's current area of use, the culture surrounding the use of this digital tool and the educators' statements about advantages and disadvantages of tablet's use in preschool. The survey's data collection method is qualitative interviews and the analysis is based on the phenomenological approach. The survey results are discussed related to previous research on children's digital skills at an early age as well as recent research on the tablet and its use in pre-school educational activities. In the final description of the phenomenon it is clear that the educators, who participate in this study, have a generally positive attitude towards using the tablet in preschool. However, according to the interviews, the use of this digital tool seems to be both multifaceted and a complex phenomenon.

Keywords: tablet, preschool, phenomenology, digital competence

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund	3
2.1. Begrepp.....	3
2.1.1. Surfplatta	3
2.1.2. Applikation.....	3
2.1.3. IKT	3
2.1.4. Digital kompetens	3
2.1.5. Medie- och informationskunnighet (MIK).....	4
2.2. Vetenskapsteoretisk reflektion	4
2.2.1. Fenomenologiskt tillvägagångssätt	4
2.2.2. Konstruktivistiska förståelseramar	5
2.3. Tidigare forskning	6
2.3.1. Mediekompetens i förskolan	6
2.3.2. Det komplexa uppdraget	6
3. Syfte och frågeställningar.....	9
4. Metod	10
4.1. Kvalitativa intervjuer	10
4.2. Urval	10
4.3. Validitet och reliabilitet	11
4.4. Analys.....	12
4.4.1. Analysen i det tidiga skedet av undersökningen	12
4.4.2. Fenomenologisk metod	13
4.5. Etiska överväganden.....	14
5. Resultat.....	16

5.1.	Undersökarens medvetande – reflektion inåt	16
5.2.	Surfplattans användning i förskolan – beskrivning av fenomenet	16
5.2.1.	Surfplatta och förskolans pedagogiska verksamhet	17
5.2.2.	Användningsområden.....	18
5.2.3.	Kulturen kring surfplattan och dess användning.....	20
5.2.4.	Övriga aspekter	22
5.3.	Relation mellan fenomenet och undersökarens eget medvetande	23
6.	Diskussion och slutsatser	25
6.1.	Slutsatser.....	25
6.2.	Diskussion av resultat.....	25
6.3.	Metoddiskussion.....	27
6.4.	Förslag till fortsatt forskning	29
7.	Referenser.....	30
8.	Bilagor.....	33
8.1.	Bilaga 1. Intervjuguide	33
8.2.	Bilaga 2. Missivbrev	35
8.3.	Bilaga 3. Samtyckesblankett.....	36

1. Inledning

Dagens samhälle kännetecknas av en snabb teknologisk utveckling. Digitala verktyg så som datorer, smartphones och surfplattor har intagit en självklar plats i människans liv. I mitt pedagogiska arbete på förskolan upplever jag att diskussioner kring den digitala teknikens plats i barns liv och dess betydelse för barns utveckling har blivit ett aktuellt ämne även i förskolans värld.

Redan i mitten av 2000-talet lyfte Ylva Ellneby (2005), förskolläraren samt tal- och specialpedagog, diskussionen om barn och den nya tekniken i sin bok *Cyberungar eller vad barn verkligen behöver*. Några år senare skriver två professorer från Harvard, John Palfrey och Urs Gasser (2008) boken *Born Digital*, om den första generationen som är både född och uppväxt i en värld där digital teknik är en självklarhet (Palfrey & Gasser 2008, s. 1).

År 2010 genomförde Medierådet sin fjärde undersökning om ungas medievanor, där för första gången data om medieanvändning hos barn i åldern två till nio år redovisades. Enligt denna rapport hade de flesta barn i åldern två till fem och fem till nio år redan då tillgång till olika typer av medieteknik i hemmet, dvs. tillgång till tv, dvd-spelare, dator, internet och spelkonst. De flesta delade dessa med familjen, men ett visst antal barn hade helt egen medieteknik (Medierådet 2010, s. 12).

I Medierådets undersökning från 2012/13, lades en fråga gällande tillgången till surfplattor, till för första gången. Resultatet visade att 35% av barnen i åldern två till fyra år hade tillgång till en surfplatta som de delade med familjen och 3% av barnen hade en helt egen sådan. När det gäller barn i åldern fem till åtta år är siffran högre: 7% har egna surfplattor och 38% delar dessa med sina familjer (Medierådet 2012/13, s. 10).

I *Läroplan för förskolan 98 reviderad 2010* (2011) står tydligt formulerat att verksamheten i förskolan ska formos med hänsyn till barnens erfarenheter, intressen och åsikter (Skolverket 2011, s. 9). Med tanke på de fakta som framgår av Medierådets rapport är det lätt att dra slutsatsen, att för att kunna möta barnen i deras intressen ska även förskolan göra ett ställningstagande gällande den digitala tekniken, dvs. om den ska användas i en pedagogisk miljö och i så fall på vilket sätt.

Även i vetenskaplig forskning uppmärksammas den digitala tekniken kopplad till lärande. I boken *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället. Skolan och demokratin*

(Carlsson 2013) diskuteras begreppet medie- och informationskunnighet (MIK) från olika synvinklar av flera forskare. Även om forskningen presenterad i artiklarna är riktad till skolan, anser jag att parallellerna kan dras även till förskoleverksamhet. I detta samlingsverk ses MIK som en nödvändig nyckelkompetens i dagens samhälle samt som en del av likvärdig och framgångsrik utbildning av god kvalitet i en skola för alla (Carlsson 2013, s. 8).

Förskolans styrdokument föreskriver att förskolan ska lägga grunden till att barnen på sikt ska kunna tillägna sig de kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället, präglad av informationsflöde, behöver. Detta innefattar både kommunikations- och samarbetsförmåga samt förmåga att hantera de snabba förändringsprocesserna (Skolverket 2011, s.6). Vidare står det tydligt formulerat att förskolan även ska sträva efter att varje barn utvecklar sitt intresse för olika medier samt sin förmåga att använda sig, tolka och samtala om dessa (Skolverket 11, s. 10). Ett digitalt verktyg, som för mig framstår som aktuellt i sammanhanget, är just surfplattan. Dessutom, enligt SVT Nyheter från 4 oktober 2012, framgår det att allt fler förskolor väljer att införskaffa och implementera dessa i sina pedagogiska verksamheter (Grill 2012).

Det finns flera inspirationskällor för de pedagoger som intresserar sig för hur surfplattor kan användas i förskolans verksamhet. Under senaste åren har flera böcker med tips och idéer kommit ut. *Språk och digitala verktyg i förskolan – idéer och inspiration* av Johanna Kristensson (2014) samt *Lärplatta och matematik, Vägen till ett lustfyllt lärande i förskola och förskoleklass* av Erika Olsson (2013) är några exempel.

Även tidskrifter riktade till dem som är verksamma i förskolan har belyst ämnet surfplatta i förskolan vid olika tillfällen. Ett exempel som kan nämnas i sammanhanget är artikeln skriven i den digitala versionen av Lärarförbundets tidning *Förskolan* där alla intresserade kan läsa om Susanne Kjällanders forskning kring digitala pekplattor och dess plats i förskolan (Arndt 2014). Ett annat exempel är *Förskoletidningen* nr 6 från år 2014 vars huvudtema är digitalisering i förskolan och dess betydelse för barns utveckling och lärande (*Förskoletidningen* nr 6 2014).

Det som, för mig, blir av intresse i det rådande klimatet är att undersöka vad de verksamma pedagogerna på förskolan har för förhållningssätt och attityder gällande surfplattan och dess användning i den pedagogiska vardagen. Därför kommer det föreliggande arbetet fokuseras på pedagogernas resonemang kring surfplattan i förskolan.

2. Bakgrund

2.1. Begrepp

2.1.1. Surfplatta

Ordet surfplatta har valts ut som en övergripande benämning. Enligt Nationalencyklopedin beskrivs en surfplatta som en pektdator med avancerade funktioner, vilken kan kopplas upp mot internet med hjälp av trådlöst nätverk eller mobiltelefonnät. Surfplatta har en tryckkänslig skärm och dess användningsområden inkluderar bland annat informationssökning på internet, e-posthantering, spel, film och musik, samt läsning av elektroniska böcker, tidskrifter och tidningar (Helmersson 2015).

Att använda sig av ordet surfplatta är ett medvetet val och intentionen är att välja bort användning av sådana benämningar som Ipad, eftersom det kan tolkas som viss marknadsföring för själva märket. Enligt min mening är beteckningen surfplatta att föredra eftersom den kan representeras av olika märken och operativsystem.

2.1.2. Applikation

Begreppet Applikation används ofta i samband med surfplattor. En vanligt förekommande förkortning är app. Benämningen härstammar från det engelska ordet *application* som betyder ”tillämpning”. En app / applikation är ett tillämpningsdatorprogram som är skapad för en viss användning och kan laddas ner både gratis och mot betalning (Henriksson 2015).

2.1.3. IKT

Förkortningen IKT står för Informations- och kommunikationsteknik. Enligt Danielsson och Sommansson (2014) är detta begrepp en vidareutveckling av IT-begreppet som står för Informationsteknik. IT inbegriper de tekniska resurser för informationsutveckling som erbjuds av både datateknik och telekommunikation. IKT i sin tur betyder att diverse datorprogram samt digitalt ljud, bild och video fortfarande är med som verktyg, men att det är kommunikationsaspekten som står i fokus (Danielsson & Sommansson 2014, s. 101).

2.1.4. Digital kompetens

Digital kompetens är en av nyckelkompetenserna för livslångt lärande som på rekommendation av Europaparlamentet ses som grundläggande för alla individer i ett kunskapssamhälle. Den digitala kompetensen handlar om en förmåga att använda informationssamhällets teknik på ett säkert sätt samt förmåga att förhålla sig kritiskt i sitt

användande. Även grundläggande färdigheter i IKT (informations- och kommunikationsteknik) ingår i erövrandet av den digitala kompetensen. Alla åtta nyckelkompetenser är en kombination av kunskaper, färdigheter och rätt attityd till olika sammanhang. Dessa är i synnerhet viktiga för människans personliga utveckling och självförverkligande samt för en social sammanhållning och ett aktivt medborgarskap (Europaparlamentet 2011).

2.1.5. Medie- och informationskunnighet (MIK)

Medie- och informationskunnighet (MIK) är ett begrepp framtaget i ett samarbete mellan UNESCO och Nordicom, ett nordiskt kunskapscenter för medie- och kommunikationsområdet med utgångspunkt i den akademiska forskningen. Begreppet härstammar från engelskan *media and information literacy* och inkluderar flera aspekter av vad det innebär att vara medie- och informationskunnig. Att ha mångfacetterade kunskaper och olika färdigheter knutna till media och kommunikation är en del av begreppet. Att ha kunskap om hur medierna fungerar, skapar mening, och t.ex. tjänar pengar är en annan del av begreppet. Källkritik och förmåga att filtrera och klassificera informationen i det ständiga informationsflödet är också viktiga aspekter av MIK. Även att känna till och hantera risker med t.ex. internet gällande personlig integritet och privatliv hör till (Carlsson 2013, s.8). Andra förmågor som medie- och kommunikationskunnighet inbegriper, är att kunna definiera, organisera och förmedla informationen samt använda den på ett etiskt hållbart sätt (Forsman 2013, s. 24).

2.2. Vetenskapsteoretisk reflektion

Gällande vetenskapsteoretiska perspektiv ska denna studie ses som fenomenologisk samt inom konstruktivistiska förståelseramar.

2.2.1. Fenomenologiskt tillvägagångssätt

Fenomenologi har fokus på fenomen och hur dessa visar sig för medvetandet. När det gäller pedagogiska sammanhang är det yrkesutövarens upplevelser som är av intresse för undersökningen (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 60).

Undersökningens fokus läggs på att genom intervjuer försöka komma närmare intervjupersonernas förståelse för och tolkningar av deras åsikter, vilket är ett

fenomenologiskt tillvägagångssätt för att insamla kunskap om det studerade fenomenet (Brinkkjær & Høyen 2013 s. 102). I detta fall är det pedagogernas resonemang kring fenomenet användning av surfplatta i förskolan som studeras.

Härmed är det värt att poängtera att när det gäller relation mellan teori och empiri utgår arbetet med undersökningen från en induktiv undersökningsuppläggning, vilket innebär att undersökningsämnet studerades utan att först ha förankrats i en tidigare etablerad teori. (Patel & Davidson 2011, s. 23).

Enligt min mening samstämmer detta med det fenomenologiska tillvägagångssättet, vilket innebär att man undersöker hur något visar sig innan detta blir ett begrepp eller sätts in i ett system (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 60). I det aktuella arbetet studeras fenomenet användning av surfplatta i förskolan så som det omedelbart framträder i förskolepedagogers resonemang och innan hänsyn till tidigare teorier görs. Detta betyder att det är förstapersonsperspektivet, dvs. jag-perspektivet som intas under studiens gång (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 60 samt s. 69).

2.2.2. Konstruktivistiska förståelseramar

Som tidigare antytts utgår denna studie från konstruktivistiska förståelseramar. Detta innebär en grundsyn om att världen konstrueras av människan och att denna konstruktion inte är beständig, utan till en viss del tillfällig och föränderlig (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 96).

Förståelse av verkligheten som kulturellt betingad är en viktig förutsättning för studier gjorda inom konstruktivistiska förståelseramar. Även begreppet diskurs som innebär hur världen förstås, hur det talas om världen samt hur vi förhåller oss till den har en central användning (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 97).

Det inledande kapitlet i denna skrift samt data presenterad i kapitlet där genomgång av tidigare forskning görs, ska enligt min mening ses som representativa för den rådande diskursen i samhället gällande surfplatta och dess användning i förskolan.

2.3. Tidigare forskning

2.3.1. Mediekompetens i förskolan

Barns digitala kompetens och dess betydelse i dagens förskola i Sverige diskuteras av universitetsadjunkt och doktorand Karin Forsling (2011). I sin vetenskapliga artikel skriver Forsling (2011) att vi i dagens mediasamhälle inte längre kan fråga oss *om* IKT och medier är bra för barn och *om* dessa ska användas i förskolan. Den frågan vi ställs inför är *hur* dessa ska användas (Forsling 2011, s. 93).

Forsling (2011) menar att barn födda efter 1980 brukar kallas för digitala infödingar. Från mycket tidig ålder lever de i ett medierikt landskap med tillgång till ett stort antal olika medier (Forsling 2011, s. 79). Med hänvisning till europeiska policydokument slår Forsling (2011) fast att digital kompetens är en viktig egenskap för barn att utveckla redan i förskoleåldern (Forsling 2011, s. 91). Vidare menar författaren att det handlar om medborgerliga rättigheter, dvs. rätten till en likvärdig utbildning, eftersom förmågan att kunna hantera kunskaper som är både direkt och indirekt knutna till IKT och medier förefaller bli mer och mer nödvändiga både i dagens samhälle och i framtiden (Forsling 2011, s. 91).

Förutom inlärningsaspekten, arbetslivsaspekten och demokratiaspekten, dvs. framtida nyttoaspekter, lyfter Forsling (2011) fram leken och det lustfyllda användandet i nuet som de digitala verktygen kan erbjuda barnen. Eftersom de med hjälp av dessa verktyg lär sig att hämta fram, bedöma, lagra, producera och kommunicera, så inbegriper den digitala kompetensen dessutom kreativitet, nyskapande och även etik (Forsling 2011, s. 82 och s. 91).

2.3.2. Det komplexa uppdraget

I sin licentiatuppsats skriver Kristina Walldén Hillström (2014) att det är ett komplext uppdrag för förskolepedagoger att organisera för och kring arbete med surfplattor i en förskolevardag (Walldén Hillström 2014, s. 115). Pedagoger som deltagit i Walldén Hillströms (2014) studie ansåg att surfplattan har en stor betydelse när det gäller barns lärande. Innan arbetet skulle implementeras i barngruppen utformade pedagogerna en verksamhetsplan där både mål och förväntningar formulerades tydligt. Under tiden projektet pågick utvärderades arbetet kontinuerligt. Arbetssättet omarbetades utifrån dessa utvärderingar. När tillvägagångssättet, gällande hur surfplattan skulle användas omorganiserades, fick barngruppen nya användningsförutsättningar att anpassa sig till, vilket de också gjorde (Walldén Hillström 2014, s. 115).

Det som framgår tydligt i Walldén Hillströms (2014) studie är att pedagogerna i studien agerar kreativt när de planerar och implementerar arbetet med surfplattor. De är delaktiga när barnen använder surfplattor, håller diskussionen levande i arbetslagen och omprövar användandet, i syftet att försöka hitta ett sätt att använda surfplattor som gynnar barns lärande på bästa sätt (Walldén Hillströms 2014, s. 116).

Arbetet med att införa surfplattorna i förskolans vardag är för pedagogerna en tolkande process, där de som lokala aktörer också behöver förhålla sig till olika aspekter såsom läroplan, lokala styrdokument, det antal surfplattor de har att tillgå, hur barnens deltagande ska organiseras och vilka applikationer som skall väljas, etc. (Walldén Hillströms 2014, s. 116).

En annan forskare inom området, Susanne Kjällander, har nyligen avslutat sitt forskningsprojekt *AppKnapp – peka, lek och lär i förskolan* (2014) där barns interaktion med surfplattor i den svenska förskolan studeras. I studiens slutrapport presenterar Kjällander (2014) resultaten utifrån fem nyckelaspekter, varav den ena handlar om kunskapen om pedagogernas IKT-kompetens. Kjällander (2014) menar att förskollärarna agerar helt enligt förskolans styrdokument när de följer barns intressen och intar ett utforskande förhållningssätt med intention att utvidga barns handlingsutrymme med surfplattans användning i förskolan (Kjällander 2014, s. 6).

Betydelsen av pedagogernas kompetens när det gäller mediaanvändning betonas även av Anna Klerfelt (2007), docent i pedagogik, som forskar om bland annat barns skapande och lärande med hjälp av teknologiska verktyg. Klerfelts (2007) avhandling *Barns multimediala berättande. En länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik* lyfter fram hur mötet mellan institution och mediakultur gestaltas i barns och pedagogers interaktion. Visserligen är det berättelser som skapas av barn och pedagoger via datorn, som forskaren studerar, men enligt min mening är denna kunskap applicerbar även i ett sammanhang där det är en surfplatta som används istället för en dator.

Klerfelt (2007) ser datorn som ett verktyg som kan bygga broar mellan olika kulturer som barn deltar i (Klerfelt 2007, s. 117). Forskaren lyfter fram att samspelet vid dator har en förändringspotential när det gäller pedagogernas position. Att pedagoger ställs inför utmaningen, att gå ifrån sin tidigare pedagogroll som de är vana vid och anta sig andra roller utifrån den aktuella situationen vid datorn, medför även en förändring i maktbalansen. Denna

balans har i sin tur betydelse för att ett möte mellan barns mediakultur och den pedagogiska praktiken ska bli möjligt (Klerfelt 2007, s. 117 - 118).

Datorn ses även som viktig för barns framtida möjligheter att kunna delta i olika sociala praktiker. Forskaren menar att i detta sammanhang ställs pedagogerna inför en utmaning att inneha den nödvändiga kompetensen för att kunna stötta barn i deras erövrande av de tekniska verktygen (Klerfelt 2007, s. 116-117).

Lärande i vårt samhälle idag syftar ofta till att lära sig delta i olika sociala praktiker genom att bemästra de verktyg som används där och är kanske den allra viktigaste lärdomen en pedagogisk praktik kan erbjuda sina deltagare att ta med sig in i sin framtid (Klerfelt 2007, s. 117).

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att synliggöra pedagogernas inställningar och attityder till surfplatta i förskolan genom att beskriva användning av detta digitala verktyg i förskolans pedagogiska verksamhet. Användning av surfplattan i förskolan betraktas i undersökningen som ett fenomen, vars beskrivning byggs på analys och tolkning av pedagogers resonemang kring fenomenet. För att kunna nå en helhetsbeskrivning av fenomenet har följande frågeställningar används som utgångspunkter:

- Hur resonerar pedagoger kring surfplattan och dess användning i förskolans pedagogiska verksamhet?
- Vilka användningsområden, där surfplattan kommer till användning, framträder som aktuella när pedagoger beskriver sina pedagogiska verksamheter?
- Hur beskriver pedagoger kulturen kring surfplattan och dess användning i förskolan?
- Vad säger pedagoger om fördelar och nackdelar med att använda surfplattan i förskolan?

4. Metod

4.1. Kvalitativa intervjuer

Undersökningen utgår ifrån ett kvalitativt tillvägagångssätt. Detta innebär att insamling av empirisk data har skett genom kvalitativa intervjuer som analyserades och tolkades vidare i efterhand (Patel & Davidson 2011, s. 14).

Jag har valt att använda en kvalitativ intervju som datainsamlingsmetod. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) möjliggör denna metod en förståelse för undersökningsämnet från den levda vardagen och ur den intervjuades eget perspektiv (Kvale & Brinkmann 2009, s. 39). Enligt min mening var en kvalitativ semistrukturerad intervju med låg grad av strukturering mest lämpad för att på bästa sätt kunna belysa svar på undersökningens frågeställningar. I enlighet med Patels och Davidsons (2011) beskrivning av en semistrukturerad intervju innebar detta att en intervjuguide med frågor som skulle beröras förbereddes i förväg. Det är viktigt att notera att det lämnades utrymme för intervjupersonerna att fritt utforma svaren. Inte heller intervjufrågornas ordning hölls strikt enligt intervjuguiden. Frihet att göra nödvändiga ändringar och även ställa följdfrågor under samtals gång var en viktig förutsättning för mig som intervjuare i syfte att nå en djupare förståelse i ämnet (Patel & Davidson 2011, s. 82).

4.2. Urval

Åtta intervjuer ligger till grund för analysen. Urvalet skedde via mitt kontaktnät samt utifrån en intention att intervjua pedagoger med olika lång yrkeserfarenhet och som arbetar på olika förskolor med barn i olika åldrar. Användningen av surfplattan i den pedagogiska verksamheten var inte ett krav, men det föreföll som att de pedagoger som tackade ja till att medverka hade en viss erfarenhet av att använda surfplatta i förskolan, vilket innebär att inställningar och attityder hos pedagoger som av någon anledning inte använder sig av surfplattor i förskolan inte finns med i denna undersökning.

Respondenterna som deltog i undersökningen representerar både privata och kommunala förskolor från tre olika kommuner. Tabellen nedan innehåller mer detaljerad presentation av medverkande pedagoger.

Namn	Respondentens ålder	Yrkestitel	Antal år inom barnomsorgen	Barngruppens ålder	Intervjuns längd
Ulla	47	förskollärare	24	4	35 min. 15 sek.
Lena	52	lärare årskurs 1-7	28	förskoleklass	19 min 40 sek.
Carina	39	barnskötare	20	3-6	34 min 45 sek.
Stella	31	förskollärare och lärare upp till årskurs 3	1,5	3-6	17 min.
Nadja	32	förskollärare	1	1,5-5	20 min. 38 sek.
Alina	26	barnskötare/ förskollärestuderande	8	1-3	27 min. 26 sek.
Kira	30	lärare mot yngre åldrar (0-11 år)	7	3-5	18 min. 03 sek.
Tanja	44	barnskötare / förskollärestuderande	10	4-5	20 min. 10 sek.

Intervjuerna genomfördes genom att jag träffade intervjupersonerna och samtalande med dem utifrån en intervjuguide som förbereddes i förväg. Med intervjupersonernas samtycke spelades intervjuerna in på en ljudfil som sedan transkriberades. Sju av åtta intervjuer skedde på förskolorna där intervjupersonerna arbetade. En av intervjuerna genomfördes i högskolans lokaler.

4.3. Validitet och reliabilitet

Patel och Davidson (2011) betonar att det finns två centrala aspekter vid insamlandet av undersökningsdata som varje forskare måste ta hänsyn till, nämligen undersökningens validitet och reliabilitet (Patel & Davidson 2011, s. 101-102). En god validitet innebär att undersökningens faktiska innehåll överensstämmer med vad undersökningen har för avsikt att undersöka (Patel & Davidson 2011, s. 102). När det gäller kvalitativa studier innebär det att det är rätt företeelse som studeras och att undersökningen genomförs noggrant. Dessutom, en god teoretisk grund som undersökningen vilar på är en viktig förutsättning (Patel & Davidson 2011, s. 105).

Reliabilitet betyder att sättet som undersökningen är genomförd på är tillförlitligt (Patel & Davidson 2011, s. 102). I en kvalitativ studie står begreppen reliabilitet och validitet mycket nära varandra och reliabilitet ses mot bakgrund av det unika i situationen. Detta leder till att

validitetsbegreppet får en vidare innebörd och att reliabilitetsbegreppet i vissa fall väljs bort. På så sätt relateras validitet i en kvalitativ studie till hela undersökningsprocessen och till forskarens förmåga att fånga det unika (Patel & Davidson 2011, s. 106).

Vidare anser jag att när det gäller fenomenologiska studier finns det ytterligare en aspekt som har betydelse för undersökningens tillförlitlighet. Det är förmågan att sätta allt som har att göra med forskarens egen förståelse av fenomenet inom parentes, dvs. föreställningar, erfarenheter, kunskaper och teorier som forskaren besitter sedan tidigare (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 70). ”Man ska eftersträva att ”se” rent och fördomsfritt, vilket alltså handlar om att se som om det var första gången och att vara öppen för de intryck man får” (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 70). Att uppnå den fullständiga transparensen är näst intill omöjligt, enligt min mening. Faktumet, att jag själv är verksam pedagog inom förskolan och har varit det sedan flera år, gör det ännu svårare för mig att uppfatta fenomenet helt och hållet förbehållslöst och neutralt.

4.4. Analys

4.4.1. Analysen i det tidiga skedet av undersökningen

Efter att intervjuerna spelades in har dessa transkriberats till ett textmaterial, vilket innebär att det som sägs på inspelningen skrivs ner ordagrant. Både vid inspelningen och under transkriptionsprocessen påverkas underlaget mer eller mindre medvetet (Patel & Davidson 2011, s. 107). För att minska påverkan i största möjligaste mån bör reflektion över mina egna val vid hanteringen av information göras kontinuerligt.

De inledande analyserna har infunnit sig redan under datainsamlingen. Eftersom dessa kan bidra till en djupare förståelse för det studerade fenomenet ska dessa ses som värdefulla och bör antecknas (Patel & Davidson 2011, s. 120), vilket jag också gjorde kontinuerligt.

Att göra löpande analyser under en kvalitativ undersökning är ett råd som Patel och Davidson (2011) ger. En löpande analys direkt efter en intervju kan hjälpa till att upptäcka något som intervjuaren har förbisett under intervjun. Det kan även vara så att forskaren, i intervjusvaren, finner information hon eller han inte tänkt på tidigare, vilket kan öppna nya möjligheter för forskaren eller bidra med nya perspektiv på det studerade fenomenet (Patel & Davidson 2011, s. 121).

Utifrån dessa analyser och anteckningar förbättrades min intervjuteknik med varje intervju. Detta bidrog till att jag upplevde att min förmåga att följa respondenternas svar och fånga det unika i deras uttalanden ökade kontinuerligt. Vidare gjordes en grundlig analys av det nedskrivna materialet utifrån det fenomenologiska tillvägagångssättet.

4.4.2. Fenomenologisk metod

Det som stod i fokus vid genomförande av analysen var strävan efter att utröna hur användning av surfplattan i förskolan framträdde som ett fenomen i pedagogernas resonemang. Detta gjordes utifrån pedagogernas utsagor om detta digitala verktyg, utifrån deras resonemang kring fördelar och nackdelar med att använda surfplatta, samt deras beskrivningar av hur och på vilket sätt den används i respondenternas pedagogiska verksamheter.

Första steget i analysen kallas för epochén och handlar om att betrakta fenomenet ur många vinklar och perspektiv utan att ge någon företräde samtidigt som forskarens egna föreställningar och tidigare kunskap i ämnet lämnas inom parentes. Forskarens transparens är mycket viktigt i sammanhanget, men är ganska svåruppnåeligt. För att kunna uppfatta fenomenet klart och rent krävs en fullständig uppmärksamhet och koncentration på fenomenet (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 70-71). Att genomföra epochén innebar för mig ett omfattande arbete där alla intervjutranskriberingar studerades i detalj i syfte att låta fenomenet, användning av surfplatta i förskolan, träda fram så förutsättningslöst som möjligt. En 24-sidor lång text med pedagogers utsagor om fenomenets olika aspekter blev ett resultat av denna djupgående datagenomgång.

Att helt utestänga sin kulturella förförståelse är emellertid mycket svårt om ens möjligt, därför är nästa steg viktigt för att kunna nå det slutliga målet, dvs. en beskrivning av fenomenet i sin helhet. Detta steg kallas för fenomenologisk reduktion och handlar om att förflytta fokus mot den medvetandeprocess som uppfattar fenomenet. ”I den fenomenologiska reduktionen handlar det alltså om att beskriva själva erfandet, rytmen och relationen mellan fenomenet och en själv” (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 71). För att kunna belysa hur jag själv som undersökare upplever fenomenet har reflektionen inåt använts som tillvägagångssätt (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 71). I avsnittet ”Undersökarens medvetande – reflektion inåt” har jag sammanfattningsvis presenterat aspekter vilka jag anser kan ha påverkat hur mitt eget medvetande uppfattar fenomenet. Vidare lät jag fenomenet framträda för mig en ytterligare gång samtidigt som jag uppmärksammade själva relationen mellan fenomenet och mitt

medvetande genom att noteringar och kommentarer antecknades i den redan skrivna texten med respondenternas utsagor om fenomenets olika aspekter.

Vidare handlar det om att komma åt en strukturell beskrivning av en upplevelse, dvs. att finna vad som utgör förutsättningen för att fenomenet uppfattas på ett visst sätt (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 73). Efter genomförande av detta analyssteg anser jag mig ha funnit enheterna som för mitt medvetande framstår som meningsbärande vid uppfattningen av fenomenet. I det slutliga skedet har ett försök gjorts till en samlad beskrivning, syntes, av fenomenet, genom integration av de tre föregående stegen (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 72). Dess resultat presenteras i form av en text som genomgått en noggrann bearbetning och där meningsbärande enheter som urskilts från respondenternas resonemang sammanvävs med citat, tolkningar och kommentarer (Patel & Davidson 2011, s. 121). Eftersom kommentarer gällande relationen mellan fenomenet och undersökarens medvetande har varit av betydelse för själva analysen så finns dessa, kort sammanfattade, i avsnittet ”Relation mellan fenomenet och undersökarens eget medvetande”. Målet har varit en beskrivning av fenomenet, användning av surfplatta i förskolan, i sin helhet och så förutsättningslöst som möjligt. Men det är viktigt att notera att även om den är gjord på grundval av respondenternas reflektioner över fenomenet representerar den fortfarande min egen beskrivning av hur fenomenet uppfattas av mitt eget medvetande (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 72).

4.5. Etiska överväganden

Att ta hänsyn och förhålla sig till flera viktiga principer innan undersökningen påbörjas samt under och efter undersökningens genomförande, hör till god forskningssed. Det innebär både kännedom om regelverket samt ett etiskt förhållningssätt som man bör inta (Löfdahl 2014, s.32- 35).

Vid genomförandet av denna undersökning har hänsyn till forskningsetiska aspekter tagits på följande sätt. Alla intervjupersoner informerades om undersökningens syfte innan datainsamlingen skulle påbörjas. Deltagande i intervjuer samt inspelning av dessa skedde med intervjupersonernas samtycke. Anonymitet, konfidentialitet samt nyttjandekravet, som innebär att uppgifter används endast i studiesyfte, har garanterats för varje berörd deltagare (Brinkkjær & Høyen 2013, s. 62).

Att ge tillräckligt med information om undersökningen, att respondenterna ska ge sitt samtycke till att delta samt att alla medverkande informeras om att de har rätt att avbryta intervjun när som helst utan att ange orsak, är de viktigaste forskningsetiska aspekterna innan datainsamlingen ska startas (Löfdahl 2014, s. 36). Dessa aspekter har uppmärksammats innan den aktuella undersökningen påbörjades. Missivbrevet med information om undersökningen som intervjupersonerna tog del av innan datainsamlingen skulle påbörjas bifogas som bilaga till denna uppsats, likaså samtyckesblanketten som både intervjuaren och respondenterna fyllde i innan intervjun sattes igång.

Hänsyn har tagits även till en annan aspekt som jag ansåg kunde föreligga som känslig för den intervjuade personen, nämligen att personen kan uppleva att det är pedagogers skyldighet att använda surfplattan i sin verksamhet samtidigt som personen i fråga kan anse sig själv som otillräcklig i detta avseende, okunnig och i och med det oprofessionell. Detta i sin tur skulle kunna påverka att respondenten inte skulle vilja berätta sina verkliga funderingar utan skulle tendera vilja ge de ”rätta” svaren.

Att visa ett genuint intresse och förståelse för intervjupersonen är viktiga förutsättningar för att lyckas med en intervju, likaså en medvetenhet om att försvarsattityder är lättväckta om de som intervjuas känner sig kritiserade (Patel & Davidson 2011, s.75). Dessa aspekter har jag haft i åtanke vid intervjuernas genomförande.

5. Resultat

5.1. Undersökarens medvetande – reflektion inåt

Innan en beskrivning av fenomenet presenteras anser jag att det är av stor vikt att jag själv reflekterar över vad som kan ha påverkan på hur mitt eget medvetande uppfattar fenomenet surfplatta i förskolan. Även om jag är medveten om att jag ska vara så transparent som möjligt när jag betraktar fenomenet så finns det flera aspekter som kan påverka hur jag uppfattar och tolkar respondenternas utsagor. Den första aspekten som jag vill nämna är att jag själv arbetar i förskolan och har gjort det sedan nio år tillbaka. I min dagliga verksamhet möts jag av diverse åsikter gällande surfplattor i förskolans vardag. Det påverkar även min uppfattning av intervjupersonernas utsagor genom att vissa begrepp har jag en tidigare kunskap och uppfattning om. När de t.ex. nämner begreppet ”lek” i olika sammanhang, tolkar jag deras utsagor utifrån både den kontexten som intervjupersonerna pratar om men också utifrån mina tidigare uppfattningar om vad det kan betyda.

En annan aspekt som påverkar hur mitt medvetande uppfattar fenomenet är att jag själv är förälder till barn i förskoleåldern. Därför är min uppmärksamhet känslig för pedagogernas utsagor gällande föräldrars synpunkter om surfplattor i förskolan. Även pedagogernas uttalanden om vad föräldrar har för förhållningssätt när deras barn använder surfplattor i hemmet, finner jag särskilt intressant. Att jag själv som förälder behöver göra ett ställningstagande gällande i hur stor utsträckning och på vilket sätt barnen ska få tillgång till digitala medier påverkar också med stor sannolikhet vart mitt medvetande väljer att rikta uppmärksamheten till.

Däremot befinner jag mig i ett mycket tidigt skede av arbete med surfplattor i mitt egna pedagogiska arbete, vilket gör att min nyfikenhet och förmåga att uppfatta fenomenet utifrån olika synvinklar inte tyngs av tidigare kunskaper och upplevd erfarenhet.

5.2. Surfplattans användning i förskolan – beskrivning av fenomenet

I detta avsnitt presenteras en beskrivning av surfplattans användning i förskolan som ett fenomen efter en detaljerad analys av åtta kvalitativa intervjuer med förskolepedagoger. Beskrivningen är gjord med hänsyn till det fenomenologiska tillvägagångssättet vilket också ligger till grund för analys.

I analysen framgår tydligt att alla åtta respondenter visar en positiv inställning till att använda surfplattor i förskolan. Det har visat sig att alla som har medverkat i undersökningen har någon erfarenhet av att använda surfplattor i en pedagogisk verksamhet, även om det skiljer sig åt i hur mycket erfarenhet de har. När det gäller tillgång till surfplattorna så svarade alla respondenter att det finns en surfplatta per avdelning eller grupp. Några av respondenterna berättade att ibland lånar de surfplattor av andra avdelningar eller att en grupp kan ha tillgång till grannavdelningens surfplatta under kortare perioder vid vissa tillfällen.

5.2.1. Surfplatta och förskolans pedagogiska verksamhet

En stor del av intervju svaren består av respondenternas beskrivning av på vilket sätt surfplattorna kommer till användning i intervju personernas verksamheter. Det som framträder tydligt är att alla pedagoger betonar det pedagogiska syftet som surfplattans användning i förskolan ska ha. I pedagogernas resonemang träder även surfplattans koncentrationsfrämjande potential fram.

Lena benämner surfplattan som ett bra läromedel för alla barn. Hon menar att surfplattan kommer särskilt till nytta för barn med koncentrationssvårigheter och de som behöver lugn och ro. Dessutom anser Lena att surfplattan är mycket användbar i inlärnings syfte för barn i behov av särskilt stöd. Stella menar också att surfplattan är väldigt bra om man kan hantera den och om den används som ett pedagogiskt verktyg.

För Alina är surfplattan en extra tillgång i verksamheten och är ett verktyg som kan hjälpa barnen att finna koncentration, lugn och ro. Kira beskriver liknande erfarenheter. Hon säger att större grupper och större lokaler blir allt vanligare i förskolan och för vissa barn blir det svårare att fokusera. Då kan surfplatta agera som ett hjälpmedel som främjar koncentration och bidrar till att barnet kan utesluta allt annat som händer runt omkring och behålla fokus på just den aktuella aktiviteten med surfplattan.

Att barnens förmåga till koncentration ökar när de arbetar med surfplattorna upplever även Tanja och Ulla. Nadja i sin tur uttrycker följande.

Personligen tycker jag att det är väldigt bra med surfplattan i förskolan om de används på rätt sätt. Det kan vara väldigt lärorikt för vissa barn, speciellt de som ännu inte har språk eller har svårt att uttrycka sig. Att man kan få sitta ifred är viktigt, dels för koncentrationen, dels för lärande.

Ett lustfyllt lärande är en annan aspekt som Lena tar upp i sitt resonemang. Hon menar att glädjen som infinner sig när barnen använder surfplattan främjar lärandet ytterligare.

Att surfplattan kan fånga barnens uppmärksamhet ses som en fördel när arbetet med den främjar koncentration och lärande. Samtidigt menar flera av pedagoger att det kan övergå till att bli en nackdel.

Att pedagoger ger surfplattan till barnen när vuxnas ork och närvaro inte räcker till uppmärksammar Kira som en nackdel. När surfplattan används för att fördriva tiden ser Ulla som en nackdel. Alina uttrycker bestämt att surfplattan inte får användas som barnvakt och Carina menar att förskolans uppdrag är att använda surfplattan till något mer än bara ”sitta och slöspela”.

Surfplattans popularitet bland barnen uppmärksammar flera av pedagoger. De menar att om det blir för mycket tid som ägnas åt att använda surfplattan så finns det risk att barnen förlorar tid till att göra annat. I både Lenas och Ullas resonemang framgår att det är språket och leken som kan påverkas negativt. Min tolkning av vad Lena och Ulla menar med ordet ”leken” är rollekar där barnen har tillgång till andra leksaker än surfplattor eller andra digitala medier. Även samspelet och kreativitet nämns i sammanhanget. Tanja tar upp att surfplattans användning kan bidra till ett ökat stillasittande och många av pedagoger lyfter fram att det finns mycket annat i förskolans verksamhet som barnen behöver ha tid att ägna sig åt.

Att det kan blir för mycket spel, upplever Nadja också. Min tolkning av Nadjas resonemang är att om surfplattan blir ett lekverktyg utan ett genomtänkt syfte bakom så övergår dess användande till att bli en nackdel.

Att vuxna behöver hjälpa barnen hitta en tidsmässig balans vid surfplattans användning lyfter Tanja fram. Hon menar att det kan skilja sig åt i hur länge yngre barn respektive äldre ska få sitta med surfplattorna.

5.2.2. Användningsområden

En annan aspekt som är viktigt att lyfta fram för att kunna nå en helhetsbeskrivning av fenomenet surfplatta i förskolan är hur surfplattorna används i den vardagliga praktiken.

Användning av surfplattans tekniska egenskaper, så som ljudinspelning, kamera och videofunktioner, kommer till nytta för både barn och pedagoger på förskolan. Alla

respondenter har uppgett att de använder surfplattor för att ta bilder, spela in med både video och ljud för dokumentation samt att även barnen använder dessa funktioner på egen hand.

En annan teknisk egenskap som används ofta är surfplattans funktioner för att söka information.

Carina berättar att på avdelningen, där hon jobbar, används surfplattan mycket för informationssökning tillsammans med barnen och utifrån barnens frågor och funderingar. Barnen brukar vara med och söka den informationen de har efterfrågat. Ett exempel som hon beskriver är att om barnen undrar om vilket världens högsta torn är, så är det enkelt att ta fram surfplattan, leta fram en bild och visa barnen på en gång utan att ens behöva lämna barngruppen. Dessutom urskiljer jag i hennes resonemang att surfplattan även kan agera inkluderande. Hon ger ett exempel på att om barnen pratar om något program som en eller flera inte har sett, så har pedagogen möjlighet, tillsammans med barnen, ta del av programmet med hjälp av surfplattan. Och på det sättet få alla i gruppen att känna sig delaktiga i samtalet eller aktiviteten.

Att surfplattan kommer till användning vid projektarbete berättar Kira om. Tillsammans med barnen skulle de bygga en haj av papper-maché. Innan bygget påbörjades tittade de med hjälp av surfplattan på hajens utseende. De letade information om hajens tänder, dess antal och utformning. De pratade om var hajar bor och vad de äter. De sökte efter bilder som de tittade tillsammans med barnen på.

Tanja berättar om deras eget Cosmonova, där de med hjälp av surfplattan, en projektor och en vit duk skapar en undervattensvärld, som barnen kan krypa i och uppleva både visuellt och auditivt. Hon säger också att hon tänker på att med hjälp av surfplattan har pedagoger möjlighet att komma närmare barnens kultur. Enligt Tanja gynnar man barns utveckling ytterligare genom att koppla lärande till det som intresserar barnen.

Att surfplattan möjliggör snabb, enkel och effektiv informationssökning på plats och i stunden är något som majoriteten av respondenter lyfter fram som en stor fördel.

Det är så lätt att ta med sig plattan ut. Vi är ute i skogen. Oj, vad är det här? Vi hittade ett spår, eller ett ägg, eller en fågel. Då kan man söka på plats och visa. Och det är ett stort skärm och alla barnen kan se (ur intervjun med Stella).

Till exempel, vi sitter på en samling och pratar om rymden. Så frågar ett barn om någonting, då kan man snabbt ta surfplattan, kolla upp och hitta svar (ur intervjun med Nadja).

Att söka efter fakta och titta på naturfilmer är det som surfplattans används mest för i Ullas verksamhet. Enligt hennes resonemang är surfplattan ett redskap som hjälper barnen att befästa nya ord och begrepp. Verklighetsbaserade bilder, som barnen lätt får tillgång till via surfplattan, är i synnerhet viktiga för de barnen som är i färd med att bygga upp det svenska språket.

Samtidigt som surfplattans sökfunktioner används flitigt i den pedagogiska verksamheten upplever många av respondenterna att internet är ett riskabelt område om barnen släpps med det på egen hand. Alina anser att en vuxen ska vara med när barnen är ute och söker på nätet. Detta är för att undvika att barnen kommer åt en olämplig information. Tanja menar att internet är så stort och säger att det är pedagogernas uppdrag att kontrollera innehållet i informationen som barnen får tillgång till. Även Carina anser att vid informationssökning är det pedagoger som har ett ansvar att agera källkritiskt. Både Nadja och Stella berättar att när barnen arbetar med surfplattan på egen hand kopplas den alltid ifrån nätet.

Pedagogiska appar och pedagogiska spel är ett annat område där surfplattan kommer till användning. De flesta intervjupersoner anger att användning av pedagogiska appar främjar barns lärande. Lena lyfter fram den språkliga stimulansen som pedagogiska appar kan erbjuda, likaså Tanja, Kira, och Stella. Nadja säger att hon har sett modersmåls lärare använda surfplattan och appar i sitt arbete med förskolebarn. Även matematikappar omnämns av flera av respondenter. Kira berättar att apparna som de har laddat ner är kopplade även till naturvetenskap och motoriska övningar. Alina berättar om en app vars syfte är att hjälpa förskolans yngre barn att utveckla förståelse för empati. Även andra appar som pussel, sagor, dockteater och digitala böcker nämns i sammanhanget.

5.2.3. Kulturen kring surfplattan och dess användning

Det är väldigt olika i olika verksamheter vilken kultur kring surfplattan och dess användning som råder. Min tolkning av respondenternas utsagor tyder på att en överväldigande majoritet av respondenterna menar att de flesta barn i förskoleåldern har tillgång till surfplattor hemma.

Ulla upplever att de flesta barn i den barngruppen som hon arbetar med har tillgång till surfplattor och datorer i hemmiljön, men med förundran konstaterar hon att barnen inte

efterfrågar surfplattorna i förskolan utan intresserar sig för annat som erbjuds på förskolan. Hon menar att surfplattans användning ska kännetecknas av kreativitet och socialt samspel. Exempelvis brukar barnen titta på bilder eller naturfilmer tillsammans. Men hon tillägger att den grupp som hon arbetar just nu med är jämförelsebart liten och med hög personaltäthet, vilket har betydelse i sammanhanget. Även vad man har för kultur hemifrån har enligt Ullas betydelse.

Surfplattans popularitet bidrar till att flera av pedagoger känner ett behov att hitta en struktur kring barnens användning av surfplattan. Att det blir en kö till att få tillgång till surfplattan är något som flera av pedagoger berättar om. Det skiljer sig åt i hur regler och förhållningsätt ser ut, men det som är gemensamt för de flesta är att det finns en genomtänkt och utarbetad policy för hur och när surfplattorna får användas av barnen.

Lena berättar att i deras verksamhet bestäms tur och ordning genom lottning och det är 10 minuter som barnen får till sitt förfogande. Stella berättar att på hennes avdelning finns det ett schema med namn och två rutor. Det är två gånger i veckan och 10 minuter per gång som barnen får arbeta själva med en av apparna. Barnen har en timklocka som hjälper dem att få överblick över tiden. De kryssar i schemat själva. Nadja beskriver ett liknande system men skillnaden är att barnen får 20 minuter och att innan barnen kan börja använda surfplattan behöver de arbeta med tre andra aktiviteter som erbjuds på avdelningen.

Tanja berättar att de har en kölista där barnen skriver upp sig själva. Man får 15 minuter var och vissa appar kan man vara två på. Samarbete och att barnen vågar testa tillsammans framträder som viktiga aspekter i Tanjas resonemang. Arbete med surfplattan hör till eftermiddagsaktiviteter och det är med hjälp av äggklockan som barnen har kontroll över tiden. Att använda äggklockan är något som Tanja upplevde som styrande och tråkigt i början. Med efter samråd med grannavdelningen bestämdes även i Tanjas arbetslag att den skulle användas.

Även i Kiras verksamhet finns det tydliga bestämmelser kring surfplattans användning. Det är maximalt två barn åt gången som får arbeta med surfplattan. Det tycker Kira är samarbetsfrämjande. Angående tidsbegränsning säger Kira att det kan kännas fel att klockan ringer efter 10 minuter, eftersom det är kanske då som lärande sker. Däremot brukar de låsa skärmen så att inte barnen kan byta appar på egen hand.

Att barnen har en benägenhet att byta appar när svårighetsgraden i den aktuella appen ökar har några av pedagoger uppmärksammat. Men de säger att det är bra om barnen stannar kvar i en och samma app lite längre eftersom det blir en utmaning som främjar lärande.

Men i Carinas verksamhet var surfplattans användning väl organiserad tidigare, men efter två års tid har de fasta reglerna försvunnit. I dagens läge ligger surfplattan framme men barnen använder den endast tillsammans med en pedagog.

Däremot i Alinas verksamhet hålls surfplattans användning ganska fritt och ingen speciell tidsgräns finns bestämd. Det, som pedagoger på hennes avdelning försöker göra, är att känna efter vad som är bäst för situationen. Alina tycker att en pedagog ska vara med, men så blir det inte alltid. Enligt henne blir apparnas användning mer pedagogisk när en vuxen är med. Gällande förslaget om kösystem för surfplattans användning, som hennes kollega föreslog, berättar Alina att diskussionen avslutades med att då behöver man införa listor till alla aktiviteter på förskolan, inklusive klossar och lego.

5.2.4. Övriga aspekter

Det finns andra aspekter som träder fram i respondenternas resonemang kring surfplattan och dess användning som jag anser är av vikt vid ett försök att beskriva fenomenet i dess helhet.

Det första är att några av respondenter tar upp föräldrarnas roll i sammanhanget. Carina och Alina berättar att de upplever att förskolans agerande kring surfplattan och dess användning kan ifrågasättas av föräldrar. Därför är det viktigt att personalen på förskolan alltid kan motivera varför och på vilket sätt surfplattans användning gynnar barns lärande.

En annan förekommande företeelse är att förskolans pedagoger upplever att barnen är mer kompetenta när det gäller surfplattans användning än pedagoger själva. Kira nämner det i sitt resonemang och Tanja berättar om hur hon ”gick kurs hos en 4-åring” som lärde henne hur surfplattan fungerar och med vars hjälp Tanja kunde spela sitt första spel. Min tolkning av hennes resonemang är att barnens självkänsla stärks när de får känna sig kompetenta och kan visa pedagoger något de inte kan.

En ytterligare aspekt som jag ser som intressant när jag beskriver surfplattan i förskolan som fenomen är pedagogers resonemang kring frågan om vilken betydelse det kan ha för barnens framtida utveckling om de får tillgång till surfplattan i förskolan eller inte.

Att de barnen som använder surfplattor i tidig ålder kommer att besitta en större förmåga att hantera digitala verktyg är Lena övertygad om. Att tillgång till digitala medier, så som surfplatta, från tidig ålder kan resultera till att bli en klassfråga nämner Ulla. Hon säger att det kan finnas en föreställning om att digitala verktyg kan bli till ondo men poängterar att i dagens samhälle finns digitala medier runt barnen hela tiden. Det man som pedagog kan göra är att skapa nya möjligheter när det gäller dess användning.

Det positiva med att barnen lär sig att hantera teknik tidigt nämner även Stella i sitt resonemang. Carina i sin tur tar upp att det är särskilt viktigt för de barnen som inte har tillgång till surfplattan hemma.

Den samhälleliga kontexten som dagens barn växer upp i är något som flera av pedagoger lyfter fram. Tanja menar att det inte går att säga nej till digitala medier nu. Det blir mer och mer kopplat till barnens lärande. Och ifall man gör det medvetet då säger man ”nej” till att leva i nuet.

Det positiva med att ha tillgång till surfplattor i förskolan är att dagens samhälle är ganska baserat på både gott och ont på surfplattor, telefoner, alltså teknologi. Så jag kan tycka om vi visar redan nu vad den egentligen kan vara, så tycker jag att det kan bli positivt (ur intervjun med Nadja)

Barn växer upp i ett informations- och tekniksamhälle. Och med de erfarenheter de får nu så kommer de vara långt fram i utvecklingen än kanske vi andra är. Vi måste ju lära oss på vägen. Men det kan de ju redan (ur intervjun med Alina).

5.3. Relation mellan fenomenet och undersökarens eget medvetande

Den första reflektionen som jag gjorde i början av analysen var att alla respondenter uppvisade en positiv inställning till att använda surfplattorna i förskolan och förskoleklassens pedagogiska verksamhet. Vid en vidare eftertanke insåg jag att jag upplevde det som ett förvånande faktum.

När det gäller användningsområden så upplevde jag att mycket av det som respondenterna berättade var helt nytt för mig. Min nyfikenhet och viljan lära mig mer ökade med varje nästkommande intervju. Pedagogernas resonemang kring lustfyllt lärande, barns kultur och barnens kompetens som ibland överstiger pedagogernas fångade min uppmärksamhet. Även

pedagogernas observationer kring surfplattans potential att främja koncentration fann jag intressant. Det perspektivet mött jag för första gången. När det gäller den språkliga stimulansen har denna undersökning gett mig nya tankar och idéer gällande hur surfplattan kan komma till nytta för barnen med andra modersmål än svenska.

Att surfplattor verkar vara mycket populära och lockande är något jag själv upplevt både som verksam pedagog och förälder. Därför upplevdes respondenternas resonemang kring hur man ska kunna hitta en balans vid surfplattans användning som särskilt intressant. Även pedagogernas uttalanden om internet och barnsäkerhet på nätet i samband med surfplattans användning är något som jag upplever som en mycket viktig aspekt.

6. Diskussion och slutsatser

I detta avsnitt kommer jag att knyta samman undersökningens resultat med undersökningens syfte och frågeställningar. Jag kommer även att diskutera resultaten i relation till tidigare forskning samt framföra mina egna funderingar och kommentarer. Vidare kommer jag att reflektera över den valda undersökningsmetoden och avslutningsvis ge förslag till fortsatt forskning.

6.1. Slutsatser

Syftet med undersökningen har varit att synliggöra pedagogernas inställningar och attityder till surfplattan i förskolan genom att beskriva användning av detta digitala verktyg utifrån det fenomenologiska tillvägagångssättet.

I den slutliga beskrivningen av fenomenet surfplattans användning i förskolan framstår tydligt att å ena sidan uppvisar pedagoger en i överlag positiv inställning till att använda surfplattan i förskolan, men å andra sidan ger de uttryck för att användning av detta digitala verktyg är ett mångfacetterat och komplext fenomen.

Det är flera aspekter gällande surfplattan och dess användning i förskolan som framträder i pedagogernas resonemang. Flera av dessa ser jag som mycket intressanta och värda att sätta i ett större sammanhang samt i relation till tidigare forskning. Enligt min mening bidrar beskrivningar av surfplattans användningsområden och kulturen kring dess användning ytterligare till att göra pedagogers inställningar och attityder synliga. Det blev även möjligt att utröna vilka fördelar och nackdelar med att använda surfplattan i förskolan som pedagoger upplever som mest aktuella i sin förskolevardag.

6.2. Diskussion av resultat

Att alla pedagoger utgår från en föreställning att de flesta barn i förskoleåldern har tillgång till surfplattor i förskolan, tycker jag är viktigt att uppmärksamma. Enligt en tidigare uppgiven statistik från Medierådet (2012/13) är det sammanlagt 38% av barnen i åldern två till fyra år, respektive 45% i åldern fem till åtta år, som har tillgång till surfplattor hemma (Medierådet 2010, s. 12). Antingen delar de med familjen eller så har de egna sådana. Även om man tar hänsyn till att det är ca två år som skiljer sig mellan Medierådets undersökning (2012/13) och min undersökning (2015), framgår det ändå tydligt att en stor del av barnen inte har tillgång till surfplattor i hemmiljön.

Mot bakgrund av Forslings (2011) resonemang kring inlärningsaspekten, arbetslivsaspekten och demokratispekten i samband med användandet av de digitala verktygen, blir det tydligt att tillgång till surfplattor samt användning av dessa i förskolan kan ha betydelse för hur barns digitala kompetens samt medie- och informationskunnighet kommer att utvecklas i framtiden (Forsling 2011, s. 82). För att möjliggöra likvärdiga utvecklingsmöjligheter för alla barn är det således viktigt att förskolan tar in den digitala tekniken i sin verksamhet.

Undersökningen visar att pedagogerna, som deltagit i föreliggande studie, är medvetna om att det är bra att barnen lär sig hantera den digitala tekniken redan i tidig ålder. Samtidigt upplever pedagogerna att användning av surfplattan i förskolan är något som ska tänkas igenom och struktureras. Annars finns det risk att nackdelar övertar fördelar. Att implementera och organisera arbetet med surfplattor i förskolan är ett komplext uppdrag för pedagoger visar även Walldén Hillströms (2014) forskning (Walldén Hillström 2014, s. 115).

Att surfplatta ska användas i ett pedagogiskt syfte är alla respondenter överens om. När jag funderar vidare undrar jag vad det är som ligger bakom behovet att definiera det pedagogiska syftet extra noga när det gäller just surfplattans användning och om användningen av andra verktyg och aktiviteter som erbjuds på förskolan struktureras på samma sätt. Samtidigt frågar jag mig om pedagogernas upplevelse om att användning av surfplattan i förskolan kan ifrågasättas, exempelvis av föräldrar, kan ha betydelse i sammanhanget.

Surfplattans betydelse när det gäller barns lärande lyfts fram i Walldén Hillströms (2014) licentiatuppsats (Walldén Hillström 2014, s. 115). Även min undersökning bekräftar att pedagoger ser surfplattan som ett verktyg som främjar lärande. De användningsområden som framgår i min undersökning och som enligt min mening kan kopplas till lärande är användning av surfplattans tekniska egenskaper: ljud, kamera och videofunktioner, informationssökning på internet samt pedagogiska appar. Det är viktigt att notera i sammanhanget att alla pedagoger i undersökningen lyfter fram säkerhetsaspekten när de resonerar kring barn och informationssökning på nätet. Internet ses som ett riskabelt område om barn i förskoleåldern använder det utan tillsyn av en vuxen.

Att surfplattans användning är något som barnen upplever som roligt och lustfyllt framträder tydligt i samtal med pedagoger, vilket också Forsling (2011) lyfter fram i sitt resonemang.

Däremot går åsikterna isär när det gäller leken. Forsling (2011) gör en koppling mellan den digitala tekniken och leken i dess positiva bemärkelse, medan några av pedagogerna i min

undersökning uttrycker sin oro över att för mycket användning av surfplattan kan påverka leken negativt. Vid en vidare eftertanke undrar jag om anledningen till denna motsägelse kan ligga i att det skiljer sig åt i vad man menar med själva begreppet ”leken”. Enligt min mening är det möjligt att oavsett om barnen arbetar med en pedagogisk app som vuxna har förinstallerat på surfplattan eller om barnen använder klossar för konstruktion, blir deras upplevelse fortfarande att de ”leker”.

Pedagogernas förhållningssätt när det kommer till användning av den digitala tekniken diskuteras av Kjällander (2014). Hon betonar betydelsen av att pedagoger intar ett utforskande förhållningssätt och strävar efter att följa barns intressen, vilket jag upplever att flera av respondenter i min studie ger uttryck för (Kjällander 2014, s. 6).

En betydelsefull aspekt som framgått i undersökningen är att surfplattan ses som ett verktyg som ökar pedagogernas möjligheter att komma närmare barnens kultur. Även Klerfelt (2007) skriver i sin avhandling att datorn är ett verktyg som kan bygga broar mellan olika kulturer barn deltar i (Klerfelt 2007, s. 117).

I min undersökning finner jag även bekräftelse för Klerfelts (2007) resonemang angående samspelet vid digitala verktyg och dess förändringspotential när det gäller pedagogernas position. Det är flera pedagoger som berättar att barnens kompetens ibland överstiger pedagogernas i fråga om surfplattans användning, vilket pedagogerna ser som positivt för både barns självkänsla och den gemensamma samvaron.

Dessutom, i arbetets avslutningsskede, har jag börjat se paralleller mellan undersökningens resultat och didaktiska huvudfrågor: vad, varför och hur, som på Skolverkets (2012) hemsida presenteras på ett följande sätt. Den första frågan handlar om undervisningens innehåll, alltså vad barnen ska lära sig. Den andra frågan handlar om undervisningens syfte, dvs. om varför barnen ska lära sig. Den tredje frågan handlar om undervisningens metod, alltså hur undervisningen ska organiseras (Skolverket 2012). I undersökningens resultat anser jag mig kunna urskilja svaren på vad barnen kan lära sig med hjälp av surfplattan, hur arbetet kring surfplattan kan organiseras samt varför detta digitala verktyg ska implementeras i förskolans pedagogiska aktiviteter.

6.3. Metoddiskussion

I detta avsnitt kommer jag reflektera över den valda metoden för undersökningens genomförande.

Den empiriska datan har samlats in med hjälp av kvalitativa intervjuer. Jag anser att denna metod har hjälpt mig att samla in ett rikt empiriskt dataunderlag med hjälp av vilken jag har kunnat synliggöra pedagogernas inställningar och attityder till surfplattan och dess användning i förskolan utifrån flera olika synvinklar.

Det finns flera aspekter gällande undersökningsmetoden som jag anser är viktiga att reflektera över. Sju av åtta intervjuer genomfördes på respondenternas arbetsplatser, dvs. förskolor och en skola där de arbetade för tillfället. Vid fem av dessa fanns det möjlighet att sitta och samtala i ett enskilt rum. För resterande två respondenter var det svårt att hitta ett separat rum där vi kunde samtal ifred. Det resulterade i att två intervjuer genomfördes vid sidan om av personalrummen på respondenternas arbetsplatser. Och vid ett tillfälle samtalande vi vid ett separat bord i en större hall på högskolan.

Samtalen vid de tre tillfällena som skedde i allmänna utrymmen avbröts emellanåt på grund av att någon medarbetare vände sig till oss med något ärende eller då ett större sällskap inledde aktiviteter i direkt anslutning till den platsen där vi befann oss. Dessa omständigheter anser jag kan ha haft en viss påverkan på intervjuernas genomförande och innehåll.

Att respondenterna hade kännedom om att jag är en verksam förskolepedagog som studerar till förskollärare under tiden kan enligt min mening också ha påverkat hur respondenterna har valt att formulera sina uttalanden. Min tanke är att i sina val av begrepp och formuleringar kan intervjupersonerna ha utgått från en uppfattning om att vi delar ett yrkesspråk där yrkesspecifika benämningar och begrepp har samma innebörd för alla inblandade i samtalet.

Gällande urvalet anser jag att det ger en ganska stor spridning i fråga om respondenternas ålder, yrkestitel och erfarenhet. Både privat och kommunal barnomsorg finns representerad, likaså alla förskoleåldrar från ett år och upp till förskoleklass.

Däremot synliggör undersökningens resultat inställningar och attityder enbart hos pedagoger som har en viss erfarenhet av att använda surfplattor i en pedagogisk verksamhet. Att alla respondenter har tillgång till surfplatta i sin verksamhet har också betydelse i sammanhanget. Det som undersökningen inte lyckats att belysa är inställningar och attityder hos pedagoger som inte har någon erfarenhet av att använda surfplatta i förskolans pedagogiska verksamhet.

Avslutningsvis vill jag reflektera över det fenomenologiska tillvägagångssättet som undersökningen utgick ifrån. Det som undersökaren behöver sträva efter är att försöka uppfatta fenomenet så fördomsfritt som möjligt. Det betyder att alla tidigare förkunskaper och

uppfattningar om ämnet bör lämnas åt sidan. Även om det är det jag har strävat efter, så anser jag att det är nästintill omöjligt att uppfatta fenomenet helt och hållet fördomsfritt och utan förbehåll. Jag betonar att undersökningens resultat belyser pedagogernas inställningar och attityder till surfplatta i förskolan så som jag har uppfattat det. Det är mina tolkningar av vad pedagogerna har berättat för mig i intervjuer som undersökningens resultat bygger på.

Dessutom är det viktigt att notera att undersökningens resultat inte ska generaliseras till att dessa är representation för inställningar och attityder hos alla pedagoger i förskolan, utan ska ses som en beskrivning av vad just de medverkande pedagogerna har för inställningar och attityder till surfplattans användning i förskolan.

6.4. Förslag till fortsatt forskning

Under tiden undersökningen planerades, genomfördes och analyserades har flera aspekter kopplade till undersökningsämnet framträtt. De som jag finner av intresse för att forska vidare om presenteras nedan.

Under undersökningen gång har det visat sig att alla medverkande respondenter har någon erfarenhet av att använda surfplattan i förskolans verksamhet. Det som också vore intressant att studera är hur förskolepedagoger, som inte har någon erfarenhet av att använda surfplattan i förskolan, resonerar kring detta digitala verktyg och dess användning i förskolevardag.

Ett annat område som jag ser som spännande är vilka synpunkter föräldrar har gällande surfplattans plats och användning i förskolan. Att undersöka hur surfplattan kommer till användning vid modersmålsundervisning skulle också vara intressant att få syn på.

Undersökningens resultat har visat att surfplattan upplevs av pedagoger som ett verktyg med stor koncentrationsfrämjande potential. Mot bakgrund av detta fakta vore det intressant att forska vidare kring sambandet mellan surfplattans användning och barns koncentrationsförmåga på längre sikt. Även användning av surfplattan i förhållande till barns lek är ett spännande område att rikta sin uppmärksamhet till.

7. Referenser

Arndt, Sten (2014). ”Använd plattan rätt”. *Förskolan*, nr 8 (Elektronisk). Tillgänglig: <<http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2014/10/10/anvand-plattan-ratt>> (2015-03-16)

Brinkkjær, Ulf & Høyen, Marianne (2013). *Vetenskapsteori för studenter*. Lund: Studentlitteratur

Carlsson, Ulla (2013). ”Några inledande ord. Varför en bok om medie- och informationskunnighet i skolan?” I: Carlsson, Ulla (red.) *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället. Skolan och demokratin*. Göteborg: NORDICOM, Göteborgs universitet

Danielsson, Helena & Sommansson, Agneta (2014). ”Barn och medier”. I: Bendroth Karlsson, Marie & Karlsson Häikiö, Tarja (red.) *Bild, konst och medier för yngre barn. Kulturella redskap och pedagogiska perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Ellneby, Ylva (2005). *Cyberungar eller vad barn verkligen behöver*. Stockholm: Natur och Kultur

Europaparlamentet (senast uppdaterad 2011). *Nyckelkompetenser för livslångt lärande*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1426866962134&uri=URISERV:c11090>> (2015-03-20)

Forsling, Karin (2011). ”Digital kompetens i förskolan”. *KAPET. Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift*. Årgång 7, nr 1, s. 76-95 (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:490546/FULLTEXT01.pdf>> (2015-03-22)

Forsman, Michael (2013). ”Ramverk. Medie- och informationskunnighet i skolan och lärarutbildningen. En bearbetning till svenska av UNESCOs Media and Information Literacy Curriculum for Teachers”. I: Carlsson, Ulla (red.) *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället. Skolan och demokratin*. Göteborg: NORDICOM, Göteborgs universitet

Förskoletidningen (2014), nr 6. Stockholm: Gothia Fortbildning

- Grill, Maja (2012). ”Allt fler förskolor jobbar med surfplattor”. (Elektronisk) *SVT Nyheter*, 4 oktober. Tillgänglig: <<http://www.svt.se/nyheter/sverige/allt-fler-forskolor-jobbar-med-surfplattor>> (2015-03-15)
- Helmersson, Dikte (2015). ”Surfplatta”. (Elektronisk) I: *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/surfplatta>> (2015-03-20)
- Henriksson, Sten (2015). ”Applikation”. (Elektronisk) I: *Nationalecyklopedin*. Tillgänglig: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/applikation>> (2015-03-20)
- Kjällander, Susanne (2014). *AppKnapp – peka, lek och lär i förskolan*. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://appknapp.se/slutrapport/SV_rapport_appknapp_slutversion.pdf> (2015-03-19)
- Klerfelt, Anna (2007). *Barns multimediala berättande. En länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik*. Göteborg: Göteborgs Universitet
- Kristensson, Johanna (2014). *Språk och digitala verktyg i förskolan – idéer och inspiration*. Helsingborg: Nypon förlag
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Löfdahl, Annica (2014). ”God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt”. I: Löfdahl, Annica & Hjälmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber
- Medierådet (2011). *Småungar & Medier 2010. Fakta om små barns användning och upplevelser av medier*. Stockholm: Kulturdepartementet
- Olsson, Erika (2013). *Lärplatta och matematik. Vägen till ett lustfyllt lärande i förskola och förskoleklass*. Nacka: Askunge
- Palfrey, John & Gasser, Urs (2008). *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*. New York: Basic Books
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket (2012). *Didaktik – vad, hur och varför*. (Elektronisk) Tillgänglig:
<<http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik>> (2015-04-29)

Skolverket (2011). *Läroplan för förskolan 98 reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes
(Elektronisk). Tillgänglig:
<http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.229059!/Menu/article/attachment/L%C3%A4roplan%20f%C3%B6r%20f%C3%B6rskolan.pdf> (2015-03-15)

Statens medieråd (2012/13). *Småungar & medier 2012/13. Fakta om små barns användning och upplevelser av medier*. (Elektronisk). Tillgänglig:
<http://www.statensmedierad.se/upload/_pdf/Smaungar_och_medier_2013_fullfarg.pdf>
(2015-03-17)

Walldén Hillström, Kristina (2014). *I samspel med surfplattor. Om barns digitala kompetenser och tillträde till digitala aktiviteter i förskolan*. Uppsala: Uppsala Universitet

8. Bilagor

8.1. Bilaga 1. Intervjuguide

Datum

Förskolans område

Omsorgsform

Åldersgrupp

Intervjupersonens ålder

Antal år inom barnomsorgen

Yrkestitel

1. Surfplattor i förskolan. Beskriv din egen syn på surfplattor i förskolan.
2. Vad tror du kan ha format din syn på att använda surfplattor i förskolan?
3. På vilket sätt ska surfplattor användas enligt ditt sätt att se det?
4. Hur ser tillgång till surfplattor ut på just din förskola?
5. Hur använder ni dessa i just er verksamhet?
 - Pedagoger
 - Barn
 - Förhållningsätt och regler kring surfplattans användning
 - Hur kom ni fram till dessa regler och förhållningsätt?
 - Hur ser ni som arbetslag på hur surfplattan ska användas?
6. Lämpliga användningsområden
 - Pedagoger
 - Barn

7. Olämpliga användningsområden

- Pedagoger
- Barn

8. Vad finns det för fördelar med att använda surfplattor i förskolan?

9. Vad finns det för nackdelar med att använda surfplattor i förskolan?

10. Vad är det bästa med att använda surfplatta på förskolan?

11. Vad är det värsta med att använda surfplatta på förskolan?

12. Barns utveckling och surfplattor i förskolan. Vilket samband finns det?

13. Vad finns det för fördelar med att förskolor väljer att INTE ta in surfplattor i sin pedagogiska vardag?

14. Vad finns det för nackdelar med att förskolor väljer att INTE ta in surfplattor i sin pedagogiska vardag?

15. Finns det några risker med att använda surfplattor i förskolan?

16. Att ha tillgång till surfplattor på förskolan eller inte. Vilken betydelse kan det ha för barn och deras framtida utveckling?

8.2. Bilaga 2. Missivbrev

Hej!

Jag heter Ludmila Dolzenko och är förskollärarstuderande vid Södertörns Högskola. Inom ramen för utbildningen skriver jag mitt uppsatsarbete om surfplattor i förskolan.

Som en del i detta arbete genomför jag en studie vars syfte är att undersöka pedagogernas inställningar och attityder till surfplattor i förskolan. Med hjälp av undersökningen vill jag ta reda på vad pedagoger anser om surfplattans användning i förskolan, om vilka fördelar och nackdelar kan detta innebära samt om på vilket sätt kan barns utveckling påverkas när de använder surfplattor i en pedagogisk verksamhet på förskolan.

Därmed vill jag intervjua Dig som arbetar i barngruppen och vars åsikter och erfarenheter ser jag som värdefulla för mitt arbete. Intervjun beräknas ta ca 30 minuter. Tid och plats bestäms i överenskommelse med Dig och med din tillåtelse kommer jag att spela in intervjun i syfte att kunna lyssna på vårt samtal vid ett senare tillfälle. All inspelat data kommer att raderas efter att min studie är klar och svaren kommer endast att användas som analysunderlag för mitt uppsatsarbete.

Din medverkan är anonym och konfidentiell. Detta innebär att jag är den enda personen som har kännedom om att du har varit delaktig i studien. Deltagandet är helt frivilligt och kan avbrytas när som helst utan att någon orsak behöver anges. Vid önskemål har du rätt att ta del av det utskrivna materialet innan den publiceras.

För mer information samt vid eventuella frågor är du välkommen att kontakta mig eller min handledare på Södertörns Högskola, Anna Lindqvist Bergander.

Med vänlig hälsning

Ludmila Dolzenko

Respondentens underskrift

8.3. Bilaga 3. Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Härmed samtycker jag till att bli intervjuad och att intervjun spelas in.

Jag har tagit del av informationen gällande undersökningens syfte samt är medveten om att medverkan i studien är helt frivilligt och att jag kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak.

Underskrift av undersökningsperson

Underskrift av student

Ort, datum

Ort, datum

Underskrift

Underskrift

Telefonnummer

Telefonnummer